

Gemeente Bergen NH

Wmo beleid 2012-2015: Samen werken aan zelfredzaamheid

Concept Wmo beleid 2012 - 2015

Samenvatting

Zelfredzame inwoners maken meedoen in de samenleving voor zichzelf en anderen mogelijk. Maatschappelijke ondersteuning is noodzakelijk als de zelfredzaamheid van inwoners in het gedrang komt. In eerste instantie zijn inwoners zelf verantwoordelijk voor het vormgeven van hun eigen zelfredzaamheid. Meer dan voorheen moeten inwoners kunnen terugvallen op hun eigen kracht en hun informele netwerk kunnen aanspreken in plaats van een beroep te doen op individuele Wmo voorzieningen. Verschillende ontwikkelingen maken het noodzakelijk dat een verschuiving van individuele voorzieningen naar meer algemene voorzieningen nodig is. Door de wijzigingen in de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) groeit het aantal mensen dat een beroep zal doen op een individuele Wmo voorziening. Daarnaast krijgt de gemeente te maken met een krimp van budgetten bij de overheveling van deze taken.

Als we ervan uitgaan dat burgers meer zelfredzaam moeten zijn voor zichzelf en voor elkaar, dan moet de maatschappelijke ondersteuning in de nabijheid van de inwoners van de gemeente Bergen geregeld worden. De algemene voorzieningen dienen de zelfredzaamheid van inwoners te versterken. Daarom wordt het accent verlegd. Dat wil zeggen dat de gemeente verantwoordelijk is voor het faciliteren en stimuleren van informele vrijwillige zorg en ondersteuning in de wijk. Hiermee willen we het beroep op individuele Wmo voorzieningen terugdringen. Maatschappelijke ondersteuning wordt dan vorm gegeven door een pakket aan oplossingen ook wel ‘*het arrangement*’ genoemd. Het arrangement is een samengesteld pakket van de inzet van eigen kracht, vrijwillige hulp (informele ondersteuning), algemene en individuele voorzieningen. Een brede vraagverheldering is van belang om een effectief en efficiënt arrangement af te spreken. Wanneer er meerdere hulpverleners nodig zijn bij de invulling van het aanbod, geldt: één plan per inwoner of gezin onder regie van de burger zelf, een hulpverlener of de gemeente.

De recente landelijke ontwikkelingen in onze gemeente hebben ons geïnspireerd een integrale visie op de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning te ontwikkelen, luidend:

Visie: “We streven naar een maatschappij waarin onze burgers zelfredzaam zijn en zich bij elkaar betrokken voelen. Een maatschappij die de mogelijkheden biedt aan haar burgers om collectief en individueel tot ontplooiing te komen. Daar waar burgers kwetsbaar zijn faciliteert de gemeente dat burgers ondersteuning vinden zodat zij weer zelfredzaam worden en op eigen kracht mee kunnen doen in de samenleving.

De visie sluit aan bij de lijn die is ingezet toen de gemeente Bergen verantwoordelijk werd voor de Wmo (op 1 januari 2007). Om de visie meer te laten zijn dan alleen een droom zijn in dit beleid 7 speerpunten benoemd met bijbehorende ambities en activiteiten waarmee we de droom willen realiseren, namelijk:

1. Ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorgers: We gaan investeren in vrijwilligers en mantelzorgers. Omdat deze groep in de komende periode steeds belangrijker wordt.
2. Opvangen vergrijzing in de wijk: We gaan sociale netwerken in de wijk stimuleren en faciliteren. Mensen moeten zolang mogelijk in hun wijk kunnen blijven wonen en hun sociale netwerk in stand kunnen houden, ondanks eventuele beperkingen.
3. Aandacht voor jeugd: We gaan het Centrum voor Jeugd en Gezin versterken.
4. Zorg voor kwetsbare burgers: Voor sociaal kwetsbare inwoners een signaleringssysteem op tuigen waar gemeente en (welzijns)instellingen vroegtijdig problemen van bewoners kunnen melden en een gezamenlijk hulpaanbod kunnen organiseren.

5. Verandering van werkwijze: Een nieuwe manier van werken opzetten, omgaan met de klant en meer resultaatgericht, door het introduceren van het keukentafelgesprek met de klant en gaan we de wijksteunpunten professionaliseren door het verbeteren van de informatie, advies en doorverwijfsfunctie in wijk en buurt.
6. Volksgezondheid: De volksgezondheid te bevorderen, de wettelijke verplichte taken uit te voeren en de levenswijze van jongeren te verbeteren.
7. Communicatie met burgers te verbeteren: Dit kan via diverse middelen: jaarlijkse Wmo krant, een nieuwsbrief, het uitbreiden van de gemeentelijke website en berichtgeving via social media.

Hierbij rekenen we op een goede samenwerking met locale en regionale partners. Echter gezien bovenstaande ontwikkelingen kan het voorkomen dat bestaande verhoudingen tussen onze partners zullen veranderen of wijzigen en nieuwe spelers een rol krijgen.

Bij de uitvoering van dit beleidskader starten we niet bij nul. We hebben al belangrijke stappen gezet bij het herijken van ons beleid maatschappelijke ondersteuning. Een aantal onderdelen van het Wmo beleidskader zijn zelfs al voorhanden. Denk bijvoorbeeld aan de wettelijke taken die wij uitvoeren op het gebied van volksgezondheid en het accommodatiebeleid, waarin de laagdrempelige toegang tot onze voorzieningen en welzijnsaccommodaties verder geregeld wordt. Met de uitvoering van dit meerjarenbeleid op het gebied van de Wmo zetten we een volgende stap. Het accent ligt op samenwerken en zelfredzaamheid.

Inhoud

Samenvatting	2
1. Inleiding	6
1.1. Aanleiding.....	6
1.2. Landelijke ontwikkelingen.....	6
1.3. Leeswijzer.....	6
2. Landelijke ontwikkelingen	7
2.1. De Kanteling.....	7
2.2. Welzijn Nieuwe Stijl.....	7
2.3. Overheveling van taken uit Algemene wet bijzondere ziektekosten.....	8
2.4. Jeugdzorg.....	8
2.5. Passend onderwijs.....	9
2.6. Wet Werken naar Vermogen.....	9
2.7. Bezuinigingen op het gemeentefonds.....	9
3. Bergense visie op de Wmo	10
3.1. Zelfredzaamheid en ontplooiing.....	10
3.2. Relatie tussen burgers, middenveld en overheid (De piramide).....	11
3.3. Relatie met andere beleidsvelden.....	13
3.4. Relatie met eerdere beleidsuitvoering.....	13
3.5. Korte terugblik beleidskader 2008 - 2011.....	13
4. De uitwerking van de Bergense Wmo visie	14
4.1. Ondersteuning van vrijwilligers(organisaties) en mantelzorgers.....	15
4.2. Opvangen vergrijzing in de Wijk.....	16
4.3. Aandacht voor Jeugd.....	18
4.4. Zorg voor kwetsbare inwoners (kort – langdurige ondersteuning).....	19
4.5. Verandering van Werkwijze.....	21
4.6. Volksgezondheid.....	22
4.7. Communicatie met burgers, instellingen en verenigingen.....	24
5. Financiën	25
7. Uitvoeringsprogramma: overzicht van Wmo projecten gemeente Bergen	27

Bijlagen

1. Rode draad van bespreekpunten interactief traject
2. 8 Bakens Welzijn nieuwe Stijl
3. Demografische ontwikkeling Bergen
4. Negen prestatievelden
5. Conclusie en resultaten Evaluatie Wmo beleid
6. Basisfuncties van vrijwilligerswerk
7. Input Wmo Adviesraad
8. Input Sportraad
9. Input Jeugdportfonds Noord Holland Noord

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

Sinds 2007 bestaat de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Voor de uitvoering van deze wet is het nodig om de 4 jaar nieuw beleid vast te stellen. Bergen heeft haar eerste periode van 4 jaar doorlopen. Het Wmo beleid 2008- 2011 is geëvalueerd. Op basis van de resultaten uit deze evaluatie zijn een aantal mogelijke speerpunten geformuleerd voor nieuw beleid, waaronder:

- Ondersteuning van vrijwilligersorganisaties en mantelzorgers,
- Opvangen vergrijzing in de Wijk,
- Aandacht voor jeugd,
- Zorg voor kwetsbare burgers,
- Verandering van Werkwijze,
- Volksgezondheid en
- Communicatie met Burgers verbeteren.

Deze speerpunten zijn vervolgens besproken in vijf interactieve bijeenkomsten met (bewoners – sport)verenigingen, welzijnsinstellingen, inwoners uit de gemeente en gemeenteraadsleden. Aan hen is gevraagd of zij zich herkennen in bovengenoemde punten, welke oplossingen zij zien voor het wegnemen van knelpunten, welke rol zij daarbij toebedelen aan de gemeente en maatschappelijke organisaties en welke rol inwoners hierbij kunnen spelen. Tot slot hebben we betrokkenen gevraagd of zij naast deze speerpunten nog aanvullingen hebben. Hieruit is nog één speerpunt geformuleerd, namelijk zorg voor kwetsbare inwoners, met name dementerende ouderen, mensen met multi problematiek en mensen met een beperking (licht en zwaar lichamelijk/verstandelijk gehandicapten)¹.

Daarnaast hebben landelijke ontwikkelingen ook invloed op het gemeentelijke Wmo beleid.

1.2. Landelijke ontwikkelingen

Kern van de landelijke ontwikkelingen zijn resultaat- en klantgerichtheid, versterking van de zelfredzaamheid en het financieel beheersbaar houden van de Wmo.

De resultaten uit de evaluatie van het Wmo beleid 2008 – 2011, de recente landelijke ontwikkelingen in onze gemeente hebben ons geïnspireerd een integrale visie op de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning te ontwikkelen, luidend:

Visie: “We streven naar een maatschappij waarin onze burgers zelfredzaam zijn en zich bij elkaar betrokken voelen. Een maatschappij die de mogelijkheden biedt aan haar burgers om collectief en individueel tot ontplooiing te komen. Daar waar burgers kwetsbaar zijn faciliteert de gemeente dat burgers ondersteuning vinden zodat zij weer zelfredzaam worden en op eigen kracht mee kunnen doen in de samenleving.

Bovenstaande visie sluit aan bij de lijn die is ingezet toen de gemeente Bergen verantwoordelijk werd voor de Wmo (op 1 januari 2007).

1.3. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven we de landelijke ontwikkelingen in de Wmo. In hoofdstuk 3 wordt een toelichting gegeven op onze visie op Wmo. Vervolgens focussen we ons in hoofdstuk 4 op de uitwerking van de Bergense visie op Wmo. Hoofdstuk 5 gaat in op de financiën. Hoofdstuk 6 gaat over het monitoren van resultaten. Tot slot wordt in hoofdstuk 7 het uitvoeringsprogramma overzichtelijk weergegeven. In de bijlage vindt u onder andere het verslag van de interactieve bijeenkomsten, input vanuit de Wmo Adviesraad en sportraad en een terugblik op de resultaten en conclusies van de evaluatie van het Wmo beleid.

¹ De rode draad van alle uitspraken wordt weergegeven in bijlage 1.

2. Landelijke ontwikkelingen

In dit hoofdstuk wordt kort stilgestaan bij de landelijke ontwikkelingen die invloed hebben op het gemeentelijk Wmo beleid.

2.1. De Kanteling

Eén van de belangrijkste vernieuwingen in de Wmo is de introductie van ‘De Kanteling’ in de compensatieplicht. Gemeenten zijn niet meer gebonden aan het verstrekken van een aantal omschreven voorzieningen, maar hebben de vrijheid om zelf keuzes te maken over de manier waarop zij (individuele) burgers ondersteunen bij hun deelname in de samenleving. Gemeenten zijn vrij om te bepalen hoe zij de beperkingen van burgers compenseren. Burgers kunnen geen recht op een voorziening meer claimen. De focus verschuift van het verstrekken van (individuele) voorzieningen naar:

- Een brede vraagverheldering.
- Zicht op wat kan iemand wel (met behulp van zijn eigen netwerk), en welke ondersteuning daarbij nodig is en welk resultaat moet worden bereikt.
- Een indicatie (in geval van algemene of individuele voorzieningen).
- Overeenstemming over maatschappelijke ondersteuning (in het eigen netwerk, door vrijwilligers en door professionals, algemeen of individueel).

Door een andere aanpak van de compensatieplicht is er sprake van een ‘kanteling’. Kantelen gaat verder dan het anders inrichten van de Wmo dienstverlening binnen de gemeentelijke organisatie. Het gaat nadrukkelijk ook over een nieuw samenspel met burgers en partnerorganisaties.

Een cruciaal onderdeel van de kanteling is ‘*het gesprek*’. Het doel van het gesprek is: het vaststellen van de ondersteuningsbehoefte met het oog op één of meer te bereiken resultaten en de oplossingen die daarbij passen, inclusief de mogelijkheden van de burger en zijn naasten (familie of vrienden). Dat wil zeggen dat het gesprek gaat over vragen, behoeften, beperkingen en mogelijke oplossingen. Overigens leiden niet alle vragen van burgers tot een gesprek. Eenvoudige vragen worden snel en efficiënt opgelost.

Het pakket aan oplossingen dat in het gesprek is afgesproken, noemen we ‘*het arrangement*’. Het arrangement is een samengesteld pakket van informele ondersteuning, algemene en individuele voorzieningen. Doordat het arrangement breed is samengesteld zullen vaak, meerdere aanbieders en partners betrokken zijn bij de uitvoering. Belangrijk is een goed functionerend netwerk zodat op maat een arrangement voor maatschappelijke ondersteuning gegeven kan worden. Het arrangement wordt zoveel mogelijk onder regie van de burger zelf samengesteld. Als dat niet kan onder regie van één mantelzorger, vrijwilliger of professionele hulpverlener.

2.2. Welzijn Nieuwe Stijl

Naast bovengenoemde ontwikkeling hebben het Ministerie van VWS, de Vereniging van Nederlandse gemeenten en de MOgroep Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening zich gezamenlijk achter de ideeën van ‘*Welzijn Nieuwe Stijl*’ geschaard. Er zijn 8 bakens geformuleerd die concrete handreikingen bieden voor de doorontwikkeling van de Wmo. De 8 bakens zorgen ervoor dat de doelstellingen van de Wmo effectiever en efficiënter worden georganiseerd. *Effectiever* in de zin dat gemeenten resultaatgericht, dus niet op producten, maar op resultaten en waar mogelijk op maatschappelijke effecten kunnen sturen. *Efficiënter* omdat Welzijn Nieuwe Stijl gemeenten en maatschappelijke instellingen dwingt, om voor elk individueel probleem een individuele oplossing te bieden; en daarbij niet voor elke oplossing naar de overheid te kijken. In Welzijn Nieuwe Stijl staan collectieve arrangementen, vroegtijdig en preventief ingrijpen en de eigen kracht van burgers en gemeenschappen

voorop. Meer efficiëntie ontstaat ook als aanbieders van maatschappelijke ondersteuning en aanbieders van zorg meer samenwerken. De 8 bakens van Welzijn Nieuwe Stijl² zijn:

1. Gericht op de vraag achter de vraag
2. Gebaseerd op de eigen kracht van de burger
3. Direct er op af
4. Formeel en informeel in optimale verhouding
5. Doordachte balans van collectief en individueel
6. Integraal werken
7. Niet vrijblijvend, maar resultaatgericht
8. Gebaseerd op ruimte voor de professional

Deze uitgangspunten zullen worden meegenomen in dit beleidskader, de Bergense Visie op Wmo en de uitwerkingen van deze visie.

2.3. Overheveling van taken uit Algemene wet bijzondere ziektekosten

Verder wordt per 2015 de functie begeleiding geschrapt uit de Algemene wet bijzondere ziektekosten (AWBZ). Los van de demografische ontwikkelingen (zie bijlage 2), zal het aantal burgers dat een beroep doet op maatschappelijke ondersteuning toenemen. Dat betekent dat begeleiding niet langer zal worden vormgegeven als een individueel recht op langdurige en onverzekerbare zorg. De functie begeleiding heeft als doel het bevorderen, het behoud van of het vergroten van zelfredzaamheid. Begeleiding is het geheel van activiteiten voor cliënten met matige of ernstige beperkingen, die zonder deze begeleiding de kans lopen dat ze in een instelling terecht komen of verwaarloosd raken.

Gedacht kan worden aan activiteiten als dagopvang of hulp bij de financiële administratie voor verstandelijk gehandicapten. De functie begeleiding is bedoeld voor:

- dementerende ouderen die gebruik maken van de dagopvang
- individuele begeleiding van mensen met een psychiatrische stoornis
- mensen / kinderen met een lichamelijke of verstandelijke handicap

Vanaf 2013 gaat de begeleiding van de AWBZ naar de Wmo. Daarnaast blijkt uit het regeerakkoord dat mensen met een IQ van boven de 70 geen recht meer hebben op AWBZ-geïndiceerde gehandicaptenzorg en een beroep zullen doen op de Wmo. Ook wordt de gemeente verantwoordelijk voor het kortdurend verblijf (respijtzorg), de cliëntondersteuning, inloop GGZ en het verstrekken van hulpmiddelen. Deze maatregelen worden volgens de huidige plannen van het kabinet per 1 januari 2013 ingevoerd.

2012 is het voorbereidingsjaar voor gemeenten om plannen te maken voor de invoering van de functie begeleiding naar gemeenten. 2013 is het overgangsjaar, waarbij gemeenten verantwoordelijk zijn voor de mensen die zich na 1 januari 2013 melden. Vanaf 2015 ligt de verantwoordelijkheid geheel bij gemeenten. Op dit moment hebben wij nog geen inzicht in het aantal mensen dat vanaf 2013/2015 een beroep zal doen op maatschappelijke ondersteuning vanuit de gemeente³. We zijn ons er terdege van bewust dat het bij deze doelgroep niet gaat om ‘lichte problematiek’. Juist voor deze groep geldt dat de beperking vaak problemen of risico's met zich meebrengt op meerdere levensgebieden waaronder wonen, financiën, sociale contacten, overlast of criminaliteit.

2.4. Jeugdzorg

Verder geeft het regeerakkoord de gemeente de verantwoordelijkheid voor de provinciale jeugdzorg, de jeugdige licht verstandelijke gehandicapten en de jeugdbescherming. Het doorsluizen van deze taken gaat samen met een grondige herziening van de huidige

² In de bijlage 2 treft u een omschrijving aan van deze 8 bakens.

³ Het onderzoek naar de omvang van de doelgroep wordt meegenomen in het regionale projectplan decentralisatie AWBZ. De resultaten van de fact-finding worden het 2^e kwartaal 2012 verwacht.

werkwijze. De Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) zullen bij de overheveling naar gemeenten gaan dienen als front office voor alle jeugdzorg van de gemeenten. Dat betekent dat:

- Ouders meer moeten worden aangesproken op hun eigen verantwoordelijkheid en de sociale omgeving meer moet worden benut. Ouders moeten gebruik kunnen maken van steun dichtbij om problemen zoveel mogelijk zelf aan te pakken. Dat betekent het ‘gewone’ opvoeden versterken om jeugdigen veilig op te kunnen laten groeien.
- De professionals (partners van het CJG) worden breed ingezet in gezinnen. Goed toegeruste professionals kunnen de ondersteuningsbehoefte en problemen in een vroeg stadium herkennen, samen met de jeugdige en zijn ouders en andere betrokken professionals een adequate en gezinsgerichte inschatting maken van wat nodig is en jeugdigen en gezinnen sneller de best passende vorm van ondersteuning bieden. De inschatting ‘aan de voorkant’ van wat nodig is, is een alternatief voor de huidige indicatie.
- Hulp en ondersteuning moet zoveel mogelijk ‘vindplaatsgericht’ worden ingezet (bij consultatiebureau, kinderdagverblijf, school etc.). Deze aanpak gaat uit van het kind in zijn context: het gezin, kinderopvang, school en buurt. Kinderen hebben het recht om in een veilige, goede leefomgeving op te groeien. Opvoeders en (professionele) mede opvoeders zijn daarop aanspreekbaar.

2.5. Passend onderwijs

De knelpunten in de Jeugdzorg en de onderwijszorg zijn vergelijkbaar, voor beide sectoren is een beweging ‘naar de voorkant’ gewenst. Naar verwachting zal per augustus 2012 de nieuwe wet Passend Onderwijs van kracht zijn waarna schoolbesturen één jaar de tijd hebben om te voldoen aan de zorgplicht. Deze zorgplicht verplicht schoolbesturen leerlingen te allen tijde een passende vorm van onderwijs aan te bieden dan wel daar naar toe te begeleiden. De samenwerkingsverbanden dienen met elkaar zorg te dragen voor een dekkend aanbod van onderwijszorg in de regio.

Met de decentralisatie van de Jeugdzorg krijgen gemeenten de taak een samenhangende zorgstructuur te realiseren die goed aansluit op basisvoorzieningen waar jeugdigen en ouders gebruik van maken waartoe in elk geval ook het onderwijs toe behoort.

2.6. Wet Werken naar Vermogen

In het kader van de *Wet Werk en Bijstand (WWB)* wordt een groter en dringender beroep op de cliënt gedaan om door leren en werken te participeren naar vermogen. Dit vanuit de visie dat burgers die meedoen sneller sociaal zullen stijgen en mede daardoor minder beroep op (financiële) ondersteuning zullen doen. Het Participatiebudget waarmee cliënten begeleid kunnen worden om (bijvoorbeeld door vrijwilligerswerk) weer sociaal actief te worden, wordt in 2012 substantieel verminderd. Dit heeft gevolgen voor mensen met beperkingen; er zullen minder middelen beschikbaar zijn om hen te begeleiden naar (vrijwilligers-)werk terwijl juist deze groep burgers een grote afstand tot vormen van werk heeft. De verwachting is dat het participatiebudget in de toekomst verder zal afnemen. Indien geen begeleiding gegeven wordt, valt te verwachten dat deze burgers (later) weer een extra beroep op maatschappelijke ondersteuning doen.

Uitgangspunt voor de (mensen in de) nieuwe Wet werken naar vermogen:

- Iedereen werkt naar zijn of haar mogelijkheden, bij voorkeur bij een reguliere werkgever. Ondersteuning en/of begeleiding is beschikbaar voor wie dat nodig heeft.
- De gemeente kan voor wie (nog) niet in staat is om volledig zelfstandig het wettelijk minimumloon te verdienen, het instrument loondispensatie inzetten.

Deze uitgangspunten zorgen (volgens het Kabinet) voor meer doelmatigheid van de re-integratieondersteuning waardoor gemeenten met minder middelen meer resultaat kunnen bereiken.

2.7. Bezuinigingen op het gemeentefonds

Het kabinet heeft voor de komende jaren ingrijpende bezuinigingen aangekondigd. De overheveling van de AWBZ, jeugdzorg en WWNV gaat in ieder geval gepaard met een

landelijke decentralisatiekorting van 5%. Deze bezuinigingen raken dus ook het gemeentefonds.

3. Bergense visie op de Wmo

De Wmo heeft als doel: het bevorderen van de zelfredzaamheid en deelname aan de samenleving. De Wmo geeft gemeenten de verantwoordelijkheid (volgens artikel 4 Wmo: compensatieplicht) om mensen met een beperking te ondersteunen zodat men:

1. *kan wonen in een schoon en leefbaar huis;*
2. *kan wonen in een voor hem/haar geschikt huis;*
3. *beschikt over goederen voor primaire levensbehoeften;*
4. *beschikt over schone, draagbare en doelmatige kleding;*
5. *thuis kan zorgen voor kinderen die tot het gezin behoren;*
6. *zich kan verplaatsen in, om en nabij het huis;*
7. *zich kan verplaatsen per vervoermiddel;*
8. *de mogelijkheid heeft om contacten te hebben met anderen en deel kan nemen aan recreatieve, maatschappelijke of levensbeschouwelijke activiteiten*

Gemeenten hebben de vrijheid om zelf keuzes te maken over de manier waarop zij (individuele) burgers ondersteunen bij hun deelname in de samenleving. Gemeenten zijn dus vrij, maar moeten op negen prestatievelden⁴ beleid ontwikkelen. Een beleid dat specifiek gericht is op de wensen en behoeften van inwoners in de (locale) samenleving. Uitgangspunt in de gemeente Bergen is hierbij de visie op maatschappelijke ondersteuning. Hierna wordt de Bergense visie op maatschappelijke ondersteuning verder toegelicht. In hoofdstuk 5 wordt vervolgens aangegeven op welke wijze we als gemeente invulling geven aan deze visie.

3.1. Zelfredzaamheid en ontplooiing

De visie op maatschappelijke ondersteuning ligt aan de basis van dit meerjarenbeleidskader.

Visie: *“We streven naar een maatschappij waarin onze burgers zelfredzaam zijn en zich bij elkaar betrokken voelen. Een maatschappij die de mogelijkheden biedt aan haar burgers om collectief en individueel tot ontplooiing te komen. Daar waar burgers kwetsbaar zijn faciliteert de gemeente dat burgers ondersteuning vinden zodat zij weer zelfredzaam worden en op eigen kracht mee kunnen doen in de samenleving.*

Zelfredzaamheid is dus het uitgangspunt. Bergenaren voorzien in principe zelfstandig en samen met anderen in hun behoeften en maken hun ambities waar op verschillende leefgebieden (gezondheid, wonen, leren, werken, inkomen, sociaal functioneren). De zelfredzaamheid van inwoners en hun netwerken is daarbij leidend. Waar nodig zal de gemeente inwoners ondersteunen bij het nemen van eigen verantwoordelijkheid en bij de regie over hun leven. Als maatschappelijke ondersteuning nodig is dan moet deze de eigen kracht van inwoners en hun netwerken zoveel mogelijk versterken. De ondersteuning is licht en tijdelijk daar waar het kan, intensiever en langdurig waar het moet. Dat betekent ook dat de gemeente in de basis bescheiden en op afstand aanwezig is. De gemeente laat het initiatief zoveel mogelijk aan individuele bewoners, bewonersgroepen, verenigingen en actieve ondernemers. Waar nodig stimuleert ze de bereidheid tot inzet voor anderen.

Inwoners kunnen gehinderd worden in hun zelfredzaamheid en de mogelijkheden om deel te nemen aan de samenleving door beperkingen, ziekte, isolement enzovoort. Dit hoort voor een deel bij het leven, maar mensen moeten hier ook iets aan doen. Bijvoorbeeld door de inwoner zelf, het maatschappelijk middenveld of de overheid. Uitgaande van zelfredzaamheid en verantwoordelijkheid betekent dus ook dat maatschappelijke ondersteuning zoveel mogelijk door de inwoners zelf wordt geregeld en zo dicht mogelijk in

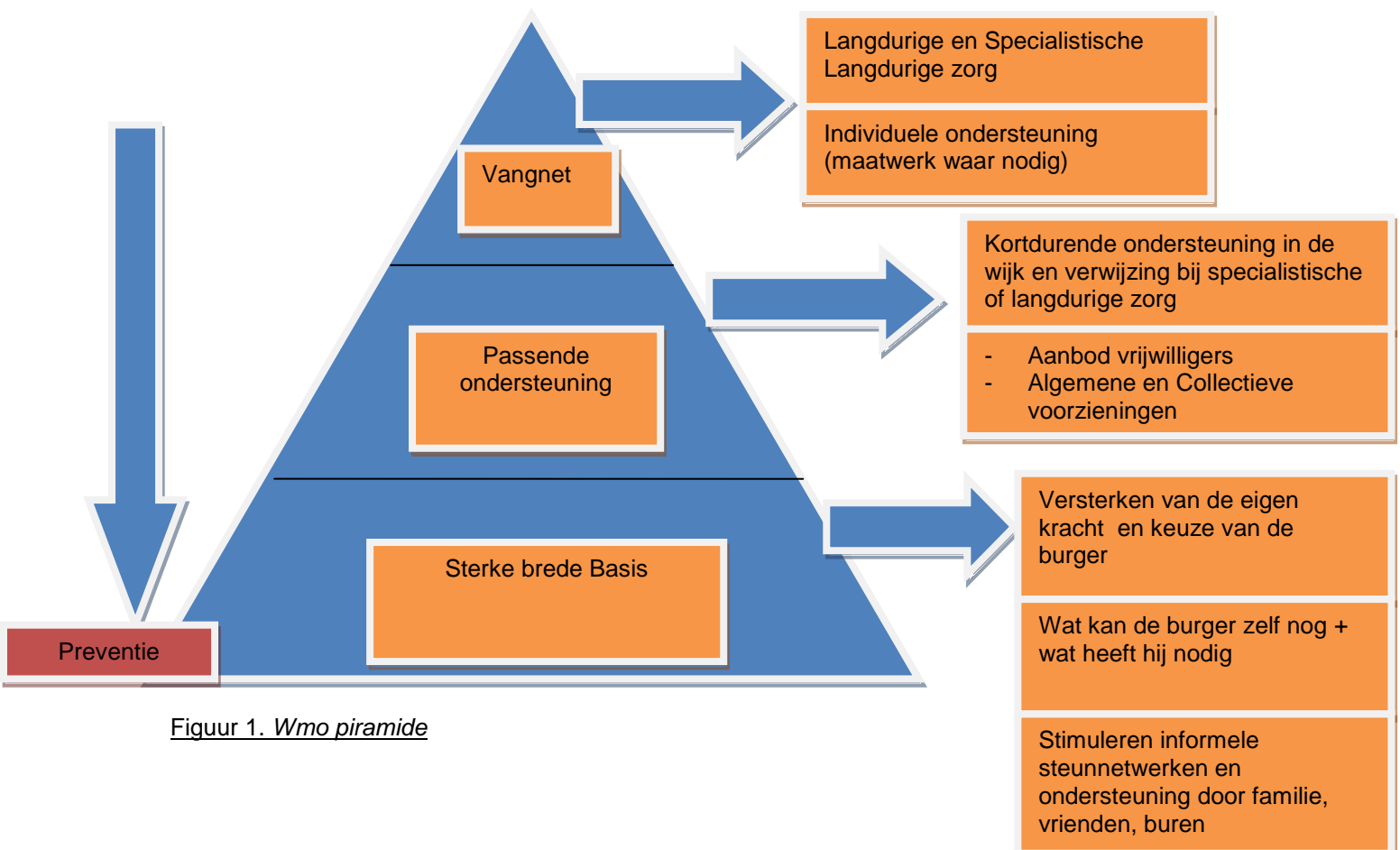
⁴ De negen prestatievelden staan in bijlage 4

de buurt. Daardoor is sprake van zoveel mogelijk maatwerk. Op het moment dat de eigen kracht van inwoners en het netwerk te kort schieten en er daardoor geen sprake meer kan zijn van zelfredzaamheid en ontplooiing, kan men gebruik maken van algemene en individuele voorzieningen. Het overnemen van de regie door de gemeente is nodig als inwoners zelf verloren zijn of de noodzakelijke ondersteuning ‘zorgwekkend mijden’.

Uiteindelijk moet iedereen zoveel mogelijk in staat zijn zelfredzaam te zijn en mee kunnen doen in de samenleving. Deze visie leidt tot een andere verdeling van taken en verantwoordelijkheden tussen burgers, gemeenten en professionele instellingen. In de Wmo kunnen we onderscheid maken tussen twee soorten doelgroepen. **Ten eerste** de doelgroep die bestaat uit inwoners die behoefte hebben aan ondersteuning op het gebied van maatschappelijke participatie. Zij hebben daarbij ondersteuning nodig van buurtbewoners, familie of vrienden en/of maatschappelijke instellingen. Een **tweede** doelgroep zijn de inwoners die anderen ondersteuning kunnen bieden. Daarbij is het goed mogelijk dat inwoners ondersteuning nodig hebben op het ene terrein (bv: financiële ondersteuning in de vorm van een Wwb uitkering) en tegelijkertijd op een ander gebied iets kunnen betekenen voor de medeburgers. Dat betekent dat de relatie tussen inwoners en gemeente wederkerig is. Bergen zal de inwoners uitdrukkelijk aanspreken op deze wederkerigheid.

3.2. Relatie tussen burgers, middenveld en overheid (De piramide)

Omdat onze Bergense samenleving te maken heeft met een dubbele vergrijzing zal de druk op de individuele voorzieningen in de komende jaren toenemen. Er moet dus een verschuiving plaatsvinden naar meer algemene (professionele) voorzieningen. De bovenstaande visie op Wmo zorgt voor een andere taakverdeling tussen burgers, gemeente en de professional. Afhankelijk van de mate waarin een persoon kwetsbaar is, heeft de gemeente verschillende taken en verantwoordelijkheden. De onderstaande Wmo piramide visualiseert die verdeling. In deze paragraaf wordt een korte uitleg gegeven van de werking van de Wmo piramide. In hoofdstuk 5 wordt vervolgens aangegeven hoe de gemeente de omschreven taken zal invullen.

Figuur 1. Wmo piramide

Sterke brede basis

In onze visie staat zelfredzaamheid en ontplooiing voorop. Dat betekent dat burgers tijdig bij zichzelf of bij anderen problemen signaleren en deze op eigen kracht oplossen of daarvoor de nodige zorg leveren. Vele vormen van mantelzorg ondersteuning in de eigen wijk of buurt door vrienden, familie of het gezin vallen hieronder. Daarnaast zijn er in de gemeente vele informele netwerken die ondersteuning en zorg op het basisniveau aanbieden. Zoals kerken, (bewoners)verenigingen, en actieve ondernemers. Ze ondersteunen elkaar voldoende zonder dat externe ingrepen nodig zijn. In deze onderste laag van de Wmo piramide stimuleert de gemeente de bereidheid tot inzet van anderen. Dit kan bijvoorbeeld door inzet van vrijwilligers- mantelzorgers in de eigen wijk of buurt. Als gemeente laten we hierbij zoveel mogelijk het initiatief over aan individuele bewoners, verenigingen en actieve ondernemers.

Passende ondersteuning

Wanneer onderlinge hulp in het eigen netwerk van inwoners aantoonbaar tekort schiet is maatschappelijke ondersteuning beschikbaar. In eerste instantie gaat het dus om vormen van vrijwillige hulp. Als ook deze onvoldoende mogelijkheden bieden, kunnen inwoners gebruik maken van de algemene en collectieve voorzieningen.

De gemeente Bergen is vooral in deze middenlaag aanwezig. In deze laag zit de expertise die nodig is om te bepalen of mensen hun probleem zelf kunnen oplossen, hun omgeving dat voor hen kan doen of dat ze daarbij professionele hulp nodig hebben. De middenlaag vormt de verbinding tussen de brede basis en de top. De gemeente is regievoerder daar waar het gaat om het koppelen en het leggen van relaties tussen professionals met ieder hun eigen specialisatie. De middenlaag is vooral bedoeld voor kortdurende professionele ondersteuning in de omgeving van de bewoners. De professionals worden door de gemeente geïnformeerd over voorzieningen in de wijk en kennen daardoor de netwerken zodat de meeste problemen van inwoners direct opgelost kunnen worden. Zij verwijzen door naar gepaste ondersteuning in het basisaanbod of er wordt kort-/ langdurige ondersteuning aangeboden die voor iedereen makkelijk toegankelijk is. Iedere burger kan zonder doorverwijzing langs komen voor hulp. Ook kunnen deze professionals ondersteuning bieden bij het versterken van het eigen netwerk, bijvoorbeeld door het coördineren en stimuleren van ‘Eigen Kracht Conferenties⁵’.

Vangnet

In de top bevindt zich de langdurige specialistische zorg. Dit is langdurige en intensieve hulp voor kwetsbare burgers die er zelf niet uit kunnen komen, ook niet met hulp van de omgeving of kortdurende ondersteuning. De gemeente moet in deze fase ervoor zorgen dat inwoners blijven meedoen. Dat betekent dat inwoners in de laatste plaats een beroep kunnen doen op individuele voorzieningen.

Rol van de gemeente Bergen

Zoals eerder vermeld moet er een verschuiving plaatsvinden van individuele voorzieningen naar meer algemene / collectieve voorzieningen om de druk van de dubbele vergrijzing op te vangen. Het zwaartepunt komt dus te liggen op ondersteuning van vrijwilligers en hulp in het eigen netwerk (mantelzorgers). Veel meer dan voorheen zal maatschappelijke ondersteuning aanvullend zijn op wat de burger zelf nog kan en moet doen. Het automatische recht op een individuele voorziening in een bepaalde situatie is niet meer aan de orde. De geboden ondersteuning door de gemeente zal niet alle problemen van burgers in iedere levensfase voorkomen of verhelpen.

⁵ Eigen Kracht Conferentie is een instrument ontwikkeld in de Jeugdzorg, waarbij een probleemgezin mbv het eigen netwerk zijn problemen aanpakt. Dit succesvolle instrument wordt nu in enkele gemeenten ook voor volwassenen en binnen de WMO en Sociale zaken uitgetoetst.

Bovenstaande vormen van maatschappelijke ondersteuning willen we als gemeente faciliteren en stimuleren. Omdat de gemeente zelf de professionele ondersteuning en zorg niet kan leveren zijn we afhankelijk van prestatieafspraken met onze partnerorganisaties. Waar sprake is van multi-problematiek zijn meer partners verantwoordelijk voor het resultaat voor en met de bewoners. Aan de andere kant beseffen we ook dat de vragen van mensen en hun beperkingen zich niet in hokjes van de piramide laten plaatsen. Dat betekent dat in veel gevallen voor de concrete vraag van ondersteuning, het aangeboden arrangement bestaat uit een combinatie van inzet van eigen kracht, mantelzorg / vrijwilligers en professionele en individuele ondersteuning.

3.3. Relatie met andere beleidsvelden

Wmo beleid is één van de pijlers om de zelfredzaamheid en ontplooiing van bewoners te bevorderen. Andere pijlers zijn het armoedebeleid, onderwijsbeleid, het beleid op het gebied van werk en inkomen, het integratie en participatiebeleid, het wijkgericht werken en volkshuisvesting. Verder draagt een veilige en fysiek toegankelijke leefomgeving bij aan een omgeving waar bewoners gemakkelijk in kunnen meedoen.

In dit Wmo beleid gaan we niet op al die verschillende beleidsterreinen sturen. In dit beleid staat zelfredzaamheid en volksgezondheid centraal. Met maatschappelijke ondersteuning via het Wmo beleid beseffen we dat inwoners zich op deze en andere terreinen verder kunnen ontplooiën, dus ook weer aan het werk kunnen gaan of een opleiding kunnen volgen.

Tot slot heeft het Wmo beleidskader ook raakvlakken met burgerparticipatie. Burgerparticipatie heeft aan de ene kant te maken met de mate waarbij inwoners betrokken zijn bij de vormgeving van sociaal beleid. Aan de andere kant stimuleert dit ook zelfredzaamheid. Burgerparticipatie is breder dan de Wmo. Dit is dan ook de reden dat dit in deze Wmo beleidsnotitie niet verder wordt uitgewerkt en we verwijzen naar het beleidskader “Burgers betrokken”.

3.4. Relatie met eerdere beleidsuitvoering

Bij het opstellen van deze Wmo beleidsnotitie starten we niet bij nul. We hebben al belangrijke stappen gezet bij het herijken van ons beleid op maatschappelijke ondersteuning. Een aantal onderdelen van het Wmo beleidskader zijn al voorhanden. Denk bijvoorbeeld aan de wettelijke taken die wij uitvoeren op het gebied van volksgezondheid en het accommodatiebeleid van de gemeente Bergen. Daarin wordt de laagdrempelige toegang tot onze voorzieningen en welzijnsaccommodaties verder uitgewerkt.

In het kader van de Wet werk en bijstand wordt van cliënten die een uitkering ontvangen een tegenprestatie verwacht. De mogelijke inzet van deze groep voor het verder vormgeven van maatschappelijke ondersteuning van medeburgers in het kader van vrijwilligersbeleid is wel belangrijk voor de uitwerking van dit Wmo beleid. Dit vanuit de gedachtegang dat cliënten die meedoen sneller sociaal zullen stijgen en mede daardoor minder vaak beroep zullen doen op een financiële ondersteuning. Daarom wordt bij het ontwikkelen van vrijwilligersbeleid de inzet van de Wwb cliënten wel degelijk betrokken.

Belangrijk is dat we bovenstaande beleidsactiviteiten ook de komende vier jaar in relatie tot elkaar behandelen om de onderkant van de Wmo piramide zo goed mogelijk vorm te geven.

3.5. Korte terugblik beleidskader 2008 - 2011

In het Beleidsplan Maatschappelijke Ondersteuning & Volksgezondheid (MOV) stond de levensloopbenadering centraal. Daarbij werd rekening gehouden met ondersteuning van de inwoner op verschillende levensgebieden maar ook met de levensfase waarin een inwoner zich bevond. Deze levensloopbenadering leverde twee perspectieven op waarmee de gemeente Bergen het MOV beleidsplan 2008 -2011 heeft vormgegeven. Ten eerste “de ketenbenadering”. Dat wil zeggen zorgen voor soepele overgangen tussen de verschillende

levensfasen door de inzet van preventie en zorg. Ten tweede “de Cohortbenadering”. Het voorspellen van de vraag naar leeftijdgebonden voorzieningen en hierop anticiperen. Met deze inzichten werd gestreefd naar het bevorderen van de sociale samenhang binnen de wijken en dorpen en het vergroten van de ontplooiingsmogelijkheden van inwoners.

Terugkijkend trekken we de conclusie dat we met de uitvoering van de Wmo goed op weg zijn. We hebben een redelijk fundament gelegd op het domein van maatschappelijke ondersteuning. Bijvoorbeeld de SGBOWmo Benchmark laat zien dat Bergen op de meeste onderdelen van het beleid hoger scoort dan het landelijk gemiddelde. De Wmo voorzieningen voor leefbaarheid, sociale samenhang en meedoen in de wijk zijn in voldoende mate aanwezig. Ook zijn er genoeg voorzieningen voor jongeren. Het individueel voorzieningenniveau voor ouderen en gehandicapten is redelijk op orde. De tevredenheid over de maatschappelijke dienstverlening zoals gemeten onder de inwoners is voldoende. Inwoners geven nog wel aan dat zij onvoldoende bekend zijn met activiteiten of het gebruik van ontmoetingsplekken in buurt of wijk. Ouders en jeugdigen zijn nog ontevreden over de kwaliteit van opvoed- en opgroeiondersteuning. De levenswijze van een aantal jongeren in Bergen is voor verbetering vatbaar. En hoewel het klimaat voor mantelzorgers en vrijwilligers gunstig is (volgens het SGBOWmo Benchmark), blijkt dat het aanbod niet geheel aansluit op de behoefte van de doelgroep. Tot slot is een aandachtspunt de aanpak van sociaal kwetsbare mensen (mensen met Multi problematiek en of de doelgroepen OGGZ).

Op basis van bovenstaande conclusies zijn de volgende speerpunten voor het nieuwe Wmo beleid 2012-2015 geformuleerd⁶.

1. Ondersteuning van vrijwilligers(organisaties) en mantelzorg
2. Opvangen vergrijzing in de wijk
3. Aandacht voor jeugd
4. Zorg voor kwetsbare inwoners
5. Verandering van Werkwijze
6. Communicatie met burgers verbeteren

Bovenstaande speerpunten zijn besproken in vijf interactieve bijeenkomsten met (bewoners-sport-)verenigingen, welzijnsinstellingen en gemeenteraadsleden. Uit de bijeenkomsten kwam naar voren dat inwoners en partnerorganisaties zich herkennen in bovenstaande punten. Ook gaven zij aan behoefte te hebben aan een sociale kaart (een Wmo gids eventueel per dorpskern of activiteitenagenda) waar betrokkenen elkaar gemakkelijk kunnen vinden (in het kader van signaleren en doorverwijzen, weten wat instellingen en vrijwilligersorganisaties te bieden hebben). Bovendien is er behoefte aan deskundigheidsbevordering onder vrijwilligers. Er is aangegeven dat de gemeente een regiefunctie heeft daar waar het gaat om het leggen van verbindingen tussen partnerorganisaties en verenigingen. Tot slot dient de gemeente in het kader van het ontlasten van mantelzorgers bijvoorbeeld een kleinschalige signaleringsfunctie in de wijk op te tuigen.

Bovenstaande punten zullen in het volgende hoofdstuk nader worden uitgewerkt.

4. De uitwerking van de Bergense Wmo visie

Om de visie meer te laten zijn dan alleen een droom worden de activiteiten geschetst in de Wmo piramide voor de komende 4 jaar verder uitgewerkt in de volgende speerpunten.

We hanteren daarbij de volgende indeling

- Ondersteuning van vrijwilligers(organisaties) en mantelzorg

⁶ In de bijlage 5 treft u de belangrijkste conclusies en aanbevelingen van de evaluatie aan.

- Opvangen vergrijzing
- Zorg voor kwetsbare inwoners
- Aandacht voor jeugd
- Verandering van Werkwijze
- Volksgezondheid
- Communicatie met burgers verbeteren

4.1. Ondersteuning van vrijwilligers(organisaties) en mantelzorgers

Zoals in hoofdstuk 4 is aangegeven zal de gemeente in de onderste laag van de Wmo pirmade vooral stimulerend optreden. Dat wil zeggen dat we informele netwerken zullen aanmoedigen zich in te zetten voor de bewoners uit de buurt. Om inwoners zo lang mogelijk zelfredzaam te laten zijn worden vrijwilligers(organisaties) en mantelzorgers steeds belangrijker in onze gemeente.

Mede door de veranderingen van de AWBZ hebben zorgvragers steeds specifiekere begeleiding nodig. Ook voor de begeleiding van deze doelgroep zal steeds vaker een beroep worden gedaan op vrijwilligers en mantelzorgers, waardoor de vraag naar vrijwilligers en mantelzorgers toe zal nemen. Aan de andere kant is de begeleiding van deze mensen anders, zwaarder dan tot nu toe het geval was. De vrijwilliger die hulp aanbiedt heeft een belangrijke taak en daarom is het nodig die vrijwilliger goed voor te bereiden. Verder voeren vrijwilligers en mantelzorgers vaak taken uit waardoor inwoners minder snel een beroep hoeven doen op individuele voorzieningen bij de gemeente. Deze doelgroep heeft een belangrijke plaats in onze gemeente. Het is dan ook zaak dat de gemeente Bergen investeert in werving, ondersteuning en waardering van deze groep. Wij zetten als gemeente maatregelen in om vrijwilligersorganisaties en mantelzorgers te ondersteunen. Op die manier snijdt het mes aan twee kanten: vrijwilligers en mantelzorgers kunnen hun ondersteuning langer en beter inzetten en de gemeente hoeft minder snel duurdere individuele voorzieningen in te zetten.

Mantelzorgers moeten zo vroeg mogelijk ondersteuning krijgen. Het sociale netwerk van de mantelzorger kan worden ingezet en de zorg voor de zorgbehoefte kan dan goed geregeld worden. Op die manier wordt voorkomen dat de mantelzorger overbelast raakt. Mantelzorgers weten niet altijd dat wat zij doen mantelzorg heet en dat er ondersteuningsmogelijkheden zijn. Daarnaast zijn mantelzorgers over het algemeen terughoudend bij het zoeken naar en vragen om ondersteuning en wachten ze hier vaak te lang mee. De gemeente Bergen zal mantelzorgers in de komende vier jaar zoveel mogelijk ondersteunen.

Ambities Vrijwilligers(organisaties)

- We willen de komende vier jaar het aantal actieve vrijwilligers minimaal op peil houden (50%)
- Wij willen ondersteuning bieden aan de individuele vrijwilliger voor wie het vrijwilligerswerk invulling geeft aan hun maatschappelijke participatie. Bijvoorbeeld voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt of aan organisaties die ruimte geven aan dat soort vrijwilligers (zie ook paragraaf 5.2.).
- We willen dat vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties zich gewaardeerd voelen

Acties

1. We gaan de basisfuncties⁷ van vrijwilligerswerk in de gemeente vormgeven. Dat doen we door regie te nemen in de samenwerking met vrijwilligers organisaties, welzijnsorganisaties en (bewoners / sport)verenigingen ten einde om vrijwillige hulp op wijk en buurtniveau te regelen.

⁷ In Bijlage 6 wordt een uitleg gegeven van de 8 basisfuncties van vrijwilligerswerk.

2. Om een beeld te krijgen van het vrijwilligersveld doen we onderzoek naar vrijwilligerswerk in onze gemeente.
3. We gaan het ondersteuningsaanbod van vrijwilligerscentrale Alkmaar meer toespitsen op de behoefte van vrijwilligersorganisaties in wijk en buurt.
4. We brengen de behoefte (de hulp / de klus) per dorpskern in beeld en zorgen voor een goede afstemming (match) tussen vraag en aanbod.
5. We gaan een voorstel schrijven om de deskundigheid bij vrijwilligers(organisaties) te waarderen, te bevorderen, te behouden en hen te ondersteunen. We maken daarbij als voorbeeld gebruik van de kaderopleiding sport en zullen onderzoeken of uitbreiding mogelijk is naar andere welzijnsinstellingen en verenigingen.
6. Het aanbod van faciliteiten dat voor vrijwilligers beschikbaar is, moet ook geschikt zijn voor mantelzorgers.

Ambities Mantelzorgers

- Het aantal mantelzorgers dat niet weet waar zij terecht kan voor vragen op het gebied van mantelzorgondersteuning wordt lager (23%)
- We willen dat het aantal mantelzorgers dat aangeeft zwaar belast te zijn niet hoger wordt dan een druk van 6.1⁸.
- We willen de dienstverlening op het gebied van mantelzorgondersteuning beter afstemmen op de behoefte. De mantelzorgondersteuning moet bij voorkeur op buurtniveau worden ingezet.
- We willen de informatie en adviesfunctie van de gemeente goed op orde hebben.

Acties

7. We gaan een voorstel schrijven om de 8 basisfuncties van mantelzorg die door het Rijk zijn geformuleerd in 2009 in de gemeente Bergen effectiever in te voeren.
8. We gaan ervoor zorgen dat mensen beter bekend zijn met het begrip mantelzorg en weten waar zij ondersteuning kunnen aanvragen. Dit doen we door de subsidievoorwaarden op het gebied van mantelzorgondersteuning effectiever te maken. Bijvoorbeeld verplicht voorwaarden te stellen voor het bekend maken van het begrip mantelzorg of gerichte lokale wervingsactiviteiten op zetten.
9. We gaan de deskundigheid bij Wmo consulenten bevorderen. Zodat er bij het Wmo loket goed wordt doorgevraagd en mantelzorgers vroegtijdig worden opgespoord en zo nodig naar ondersteuning doorverwezen worden.

4.2. Opvangen vergrijzing in de Wijk

Zelfredzaamheid, ontplooiing en sociale netwerken vormen de basis van maatschappelijke ondersteuning. Meer dan voorheen zullen inwoners moeten kunnen terugvallen op de zorg en hulp van hun informele netwerken. Mensen moeten zolang mogelijk in hun wijk kunnen blijven wonen en hun sociale netwerk in stand kunnen houden, ondanks eventuele beperkingen. Omdat onze gemeente een snel vergrijzende gemeente is willen we de maatschappelijke ondersteuning in wijk en buurt voor **ouderen en mensen met een beperking** goed op orde hebben.

Wmo in de wijk:

Met behulp van wijkgericht werken en sociale zaken moet maatschappelijke ondersteuning in de wijk op orde worden gebracht. Er is een groep mensen die bij de gemeente bekend is via de Wet werk en bijstand en vaak een grote afstand heeft tot de arbeidsmarkt. Wij willen hen aanspreken op wat zij zouden kunnen bijdragen aan de samenleving (onderdeel van de tegenprestatie). We willen een pilot opstarten waarbij mensen met een grote achterstand op

⁸ De mate van overbelasting wordt berekend op een schaal van 0 tot 9, waarbij geldt hoe hoger de score, hoe hoger de mate van overbelasting. Mantelzorgers met een inwonende zorgvrager ervaren een druk van 6.1. De gemiddelde druk van alle mantelzorgers is 5.1.

de arbeidsmarkt worden ingezet voor eenvoudige zorgtaken (of buurtklussen) ten behoeve van mensen die ondersteuning vanuit de Wmo nodig hebben. Om de vraag naar individuele voorzieningen terug te dringen is dit een slimme mogelijkheid om het vrijwilligersbestand in onze gemeente uit te breiden. Hiervoor is het belangrijk inzicht te krijgen in wat de Wwb klant nog kan en wil en welke vorm van begeleiding (en hoeveel) daarbij gewenst is. De pilots moeten ons leren hoe de inzet van Wwb'ers kan worden georganiseerd en begeleid. Bij positief resultaat kan het project worden uitgerold naar andere dorpskernen. Daarbij is het belangrijk om “de Wmo klussen” in wijken in beeld te brengen zodat een juiste match ontstaat tussen vraag en aanbod. Voorbeelden van klussen zijn: ramenlap, was/strijkservice, boodschappenhulp, tuin bijhouden, (speel)pleinen schoon maken of de inzet van vrijwilligers voor vervoer.

De invulling per wijk is maatwerk en moet aansluiten bij reeds bestaande initiatieven. Het succes van het project is afhankelijk van de inzet van de bewoners en de werkers in de wijken zelf. Daarom is het noodzakelijk de behoefte van mensen in wijk en buurt in beeld te brengen en dit goed te laten aansluiten op de capaciteiten van (nieuwe) vrijwilligers. Daarnaast kunnen gesubsidieerde, maar ook niet gesubsidieerde instellingen (kerken of commerciële partijen) een rol spelen. Zij kunnen bijvoorbeeld worden ingezet bij het vormen van ontmoetingsplaatsen of dagbestedingactiviteiten. We zoeken aansluiting bij bestaande (professionele) zorgaanbieders om te voorkomen dat activiteiten ‘dubbel’ worden aangeboden / uitgevoerd.

Verder moeten we hierbij de afstemming zoeken met de wijksteunpunten (Stg. Welzijn Bergen - Welzijnswerk). Dit omdat zij al vergelijkbare trajecten hebben uitgevoerd ten aanzien van het stimuleren van de zelfredzaamheid van bewoners (o.a. cliënt ondersteuningsfunctie) in wijk en buurt. Zij hebben zicht op de vraag van inwoners op alle levensgebieden.

Verschuiving van individuele voorziening naar algemene voorzieningen:

Om een verschuiving van individuele voorziening naar algemene voorziening te laten plaats vinden moet ook hier de verbinding worden gezocht met het accommodatiebeleid. De urgentie om hierop door te pakken groeit vanwege de toenemende vergrijzing en het groeiend beroep op individuele voorzieningen.

Vanuit de compensatieplicht in de Wmo is de gemeente verplicht maatschappelijke ondersteuning aan te bieden. Dit kan een welzijnsactiviteit in de vorm van een algemene voorziening zijn. Pas als de algemene voorziening niet voldoende is kan een individuele voorziening noodzakelijk zijn. Dat betekent ook dat de gemeente meer bekendheid moet geven aan haar voorzieningenaanbod. Dit om een goede informatie, advies, signalerings- en doorverwijzingfunctie te kunnen realiseren. De burger moet zoveel mogelijk de regie over zijn eigen leven behouden en zo lang mogelijk zelfredzaam zijn. De gemeente is verantwoordelijk om burgers de weg te wijzen naar zowel algemene als individuele voorzieningen en burgers te ondersteunen een juiste keuze te laten maken bij het oplossen van zijn/haar probleem. Belangrijk hierbij is het ontwikkelen van een sociale kaart om het voorzieningen aanbod (gemeentebreed, inclusief vervoersmogelijkheden) in beeld te brengen.

Ambities

- We willen dat iedere burger met een ondersteuningsvraag voor de Wmo wordt geholpen via de wijkgerichte aanpak. Vraaggericht en een brede intake vormen hierbij de uitgangspunten.
- We willen dat burgers met een ondersteuningsvraag de weg weten te vinden naar hulp en voorzieningen, helder is de weg naar het loket (o.a. Wmo Loket en de wijksteunpunten) te vinden zodat de gemeente hen kan helpen.

Acties

10. We gaan regie voeren op het proces om te komen tot een dienstenaanbod op wijkniveau dat goed aansluit bij de behoefte van bewoners.
11. We gaan verkennen of het mogelijk is om mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, zoals mensen met een Wwb uitkering in te zetten voor de ondersteuning van mensen met beperkingen en onderzoeken daartoe op korte termijn wat deelname aan een pilot op dit gebied kost in geld en capaciteit en wat dit oplevert.
12. We gaan een sociale kaart (digitale Wmo gids – of zorgkrant) ontwikkelen en daarmee de bekendheid van voorzieningen vergroten zodat burgers de weg weten te vinden naar hulp en Wmo voorzieningen.

4.3. Aandacht voor Jeugd

Als het gaat om de rol van de gemeente en haar aandacht voor Jeugd heeft de Wmo het prestatieveld: “preventieve ondersteuning van jeugdigen en opvoeders”. Wij geven dat vorm door het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). Daarnaast kunnen bepaalde aspecten van het jeugdbeleid ook tot het domein van de Wmo worden gerekend. Zo heeft bijvoorbeeld jongerenoverlast raakvlakken met het eerste prestatieveld van de Wmo als het gaat om sociale samenhang en leefbaarheid in een wijk.

Jongeren en hun opvoeders hebben ondersteuning nodig bij opgroeien en opvoeden. Zij kunnen terugvallen op hulp en ondersteuning van de gemeente als zij belemmeringen ondervinden bij het meedoen in de samenleving. Voor dit Wmo beleidsplan kiezen we ervoor om de insteek van het uitvoeringsplan⁹ van het Centrum voor Jeugd en Gezin te gebruiken voor de uitwerking van dit speerpunt. In dit Wmo beleidsplan leggen we dus geen nieuwe ambities vast maar worden de relevante doelstellingen uit het uitvoeringsplan van het CJG in deze paragraaf weergegeven om toch een compleet beeld te geven van het Wmo domein.

Het CJG zal de visie op preventief jeugdbeleid / opvoedondersteuning in de toekomst verder versterken en het bereik van het CJG moet worden vergroot. Dit doet zij door:

- De bekendheid van het CJG en het aanbod aan opvoed en opgroei ondersteuning verder te vergroten.
- De doelgroep en de behoefte van ouders en jeugdigen in beeld te brengen en het uitgebreide aanbod van jeugdzorg hierop af te stemmen.
- De samenwerking met partners van het CJG te verstevigen
- Zorgen voor een effectieve manier van casusbespreking, bij voorkeur met ouders en jongeren.

Bovenstaande doelstellingen zullen verder worden uitgewerkt in concrete acties en resultaten; niet in dit Wmo beleidsplan, maar in het binnenkort vast te stellen uitvoeringsplan voor het Centrum voor Jeugd en Gezin.

Daarnaast zal het Centrum voor Jeugd en Gezin zich in de toekomst ook richten op collectieve preventie. Samen met jongerenwerkers willen we ingaan op de signalen van jeugdoverlast en daarmee voorkomen dat de overlast verder uit de hand loopt. De beleving en interpretatie van jongeren wijken vaak af, van de objectief vast te stellen situatie ter plaatse. Onder collectieve preventie wordt ook verstaan opvoeders en jeugdigen leren omgaan met signalen van overgewicht. Deze onderdelen worden ook verder uitgewerkt in het uitvoeringsplan van het Centrum voor Jeugd en Gezin.

Tot slot raakt dit speerpunt ook de decentralisatie van de Jeugdzorg per 2016. De volledige jeugdzorg komt met ingang van 2016 over naar de gemeente. Dat betekent dat deze voorzieningen een logische plek moeten krijgen in het Centrum voor Jeugd en Gezin. Verder

⁹ Dit plan wordt binnenkort aan het College van B&W aangeboden.

komt de zorgplicht van het passend onderwijs met ingang van 2013 over naar de gemeente. Deze overheveling van taken zal de komende jaren veel aandacht van de gemeente vragen. Daarom verwijzen wij in deze nota naar de afzonderlijke nota's die hierover zullen verschijnen. Uit het oogpunt van zelfredzaamheid en ontplooiing is een succesvolle opvoeding van jeugd en jongeren essentieel. Daarom zien we de overheveling van de taken van de jeugdzorg niet als afzonderlijke ontwikkeling maar laten we deze in dit Wmo beleidsplan uit praktische overwegingen buiten beschouwing. Voor de aanpak van de drie decentralisaties is een samenhangend projectplan ontwikkeld.

Ambities

- We willen het Centrum voor Jeugd en Gezin versterken en het bereik vergroten.

Acties

13. We gaan een uitvoeringsplan voor het Centrum voor Jeugd en Gezin ontwikkelen waarin concrete prestaties en doelstellingen zijn afgesproken.
14. We gaan in 2012 een startfoto¹⁰ maken van de huidige situatie. Dat wil zeggen dat we de doelgroep en de behoefte van ouders en jeugdigen in beeld te brengen en het uitgebreide aanbod van jeugdzorg hierop af te stemmen.
15. We gaan de overheveling van de Jeugdzorg voorbereiden.

4.4. Zorg voor kwetsbare inwoners (kort – langdurige ondersteuning)

Als de hulpvraag niet op wijkniveau kan worden opgelost en burgers afhankelijk zijn van kort – langdurige ondersteuning moet de hulpvraag terecht komen bij de gemeente (of wijksteunpunten van de gemeente). In deze fase gaat het vaak om inwoners met meervoudige problematiek¹¹.

Deze kwetsbare groep kan in vier categorieën worden onderscheiden:

1. **Inwoners met meervoudige problematiek**¹². Zij zijn niet altijd in staat om zelf de (juiste) hulpvraag te stellen of regie op hun leven te voeren. De zelfredzaamheid en deelname aan de samenleving komt (als gevolg van hun belemmering) onder druk te staan. Ook blijken sommige burgers (als gevolg van hun ziektebeeld) hulp af te wijzen of te mijden. Dit terwijl iedereen in principe een beroep kan doen op goede zorg.
2. **Dementerende ouderen, mensen met een beperking** of gedragsproblemen, **allochtonen en mensen die moeilijk bemiddelbaar zijn op de arbeidsmarkt** hebben vaak een kleiner sociaal netwerk en minder mogelijkheden om mee te doen in de samenleving.
3. **Mensen met een lichte lichamelijke of verstandelijke beperking**. Dit zijn mensen die tussen wal en schip dreigen te vallen als gevolg van de overheveling van hun begeleiding uit de AWBZ naar de gemeente in 2008 en 2009. Dit worden ook wel de pakketmaatregelen uit de AWBZ genoemd. Het Rijk wilde destijds ook een bezuinigingsoperatie doorvoeren. De pakketmaatregelen zorgden voor lichte vormen van begeleiding aan kwetsbare groepen (voor **mensen met een lichte lichamelijke of verstandelijke beperking**). Het Rijk was van mening dat deze vorm van begeleiding niet onder de volksverzekeringen thuishoorden. Mensen werden zelf verantwoordelijk voor deze vorm van opvang. Daar waar zij hulp of ondersteuning

¹⁰ We leggen hierbij de relatie naar handhaving en openbare veiligheid en de politierapporten die hierover zijn verschenen.

¹¹ Combinatie van problemen zoals schulden, verslaving, dakloosheid, beperking op psychisch vlak en of door psychosociale klachten. Het gaat hier vaak om doelgroepen uit de prestatievelden 7, 8,9 van de Wmo.

¹² Combinatie van problemen zoals schulden, verslaving, dakloosheid, beperking op psychisch vlak en of door psychosociale klachten. Het gaat hier vaak om doelgroepen uit de prestatievelden 7, 8,9 van de Wmo.

nodig hebben, kunnen zij zich wenden tot de gemeente, het onderwijs of de ziektekostenverzekering. Om die mensen te ondersteunen hebben de gemeenten ongeveer 10% van het oorspronkelijke budget ontvangen. Het was dus voor gemeenten niet mogelijk om het bestaande aanbod in stand te houden. Na de invoering van de pakketmaatregel bleek dat een deel van de mensen hun ondersteuning inderdaad zelf kon organiseren. Er bleven ook mensen over die dat niet kunnen. Deze doelgroep is aangewezen op de Wmo voorzieningen.

4. **Mensen met een matige of zware lichamelijke beperking.** De gemeente wordt met ingang van 1 januari 2013 verantwoordelijk voor de begeleiding en dagbesteding van dementerende ouderen, mensen met een matige of zware lichamelijke, verstandelijke of zintuiglijke beperking. Waarbij opnieuw sprake is van een financiële bezuiniging. Dat betekent dat de gemeente niet alle begeleiding van dagbesteding zal kunnen organiseren. Daarom is het belangrijk de samenwerking tussen betrokken instellingen vorm te geven en te ondersteunen.

Inventarisatie van de zorgbehoefte

Er zijn nog geen exacte cijfers voorhanden over de omvang van bovenstaande doelgroep. Maar feit blijft dat een groot deel van deze groep altijd enige vorm van ondersteuning nodig zal hebben om de meest basale zaken in hun leven te kunnen organiseren. Voor die groep is het nodig dat hun problemen tijdig worden gesignaleerd en dat zij worden geleid naar hulp en ondersteuning. De gemeente heeft de taak de zorg voor deze groep burgers toegankelijk te maken, het hulpaanbod te faciliteren of tijdelijke opvang te organiseren.

Om inzicht te krijgen in de omvang en de zorgbehoefte van bovenstaande doelgroepen wordt gestart met twee onderzoeken. Om inzicht te krijgen in de zorgbehoefte en de effectiviteit van het zorgaanbod voor de doelgroepen genoemd onder punt 1 tot en met 3 wordt de OGGZ monitor ingezet. Vervolgens wordt in de komende periode beleid ontwikkeld om hiaten die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen op te vullen. Daarnaast verwijzen we naar het regionale projectplan AWBZ, waarin wordt onderzocht wat de omvang van de doelgroep genoemd onder punt 4 is, welke zorgbehoefte zij hebben, wie de zorgaanbieders zijn, welke zorg perse noodzakelijk is en welke vorm van activiteiten (dagbesteding) de gemeente vrij kan invullen. Voor elke doelgroep: dementerende ouderen, mensen met een lichte, matige of zware lichamelijke, verstandelijke of zintuiglijke beperking wordt vervolgens een zorgaanbod op maat ontwikkeld.

Op dit moment is het niet duidelijk of het bestaande welzijnsaanbod aansluit op de zorgbehoefte van de doelgroep. Daarom willen we met welzijninstellingen, die met de betrokken doelgroep werken, samenwerken en kennis en activiteiten bundelen zodat dubbellingen in het aanbod worden voorkomen en ervoor zorgen dat het aanbod (beter) aansluit op de behoeften. Om de zorg dicht bij de inwoners te realiseren zal de professional meer moeten samenwerken met vrijwilligers in onze gemeente¹³.

Toegankelijkheid van de professionele zorg aansluiten bij projectplan sociale teams

De gemeentelijke taak ten aanzien van de toegankelijkheid van de zorg en hulpverlening ligt in het coördineren en faciliteren van het hulpaanbod. De rol van de gemeente in de top van Wmo piramide is vaak die van financierder van de zorgverleners en re-integratiebureaus. Hieronder vallen ook de regionale afspraken met grote zorginstellingen. De gemeente maakt met deze zorg- en welzijnsinstellingen prestatieafspraken. Bergen is daarbij afhankelijk van de gemeente Alkmaar. De gemeente Alkmaar is centrumgemeente voor wat betreft de Maatschappelijke opvang voor verslaafden en daklozen, de Vrouwenopvang, en de Openbare geestelijke gezondheidszorg. Bergen heeft

¹³ Voor een verdere uitwerking van dit onderzoek verwijzen wij naar de afzonderlijke nota's die hierover zullen verschijnen.

de taak om ervoor te zorgen dat de doelgroep goede begeleiding krijgt en dient hiervoor een goede signaleringsfunctie op te tuigen.

Vanuit het oogpunt dat de gemeente Bergen vooral regie voert op het hulpverleningsproces, lijkt het logisch naar voorbeeld van het Centrum van Jeugd en Gezien een netwerk van hulpverleners te organiseren die 1 gezamenlijk hulpaanbod creëren. Doel is om multidisciplinaire sociale teams in de wijk voor kwetsbare burgers te organiseren. In zulke teams werken professionals samen die ieder een eigen specialisatie hebben. De een weet veel van inkomensondersteuning, de ander van opvoeding en een derde van een sociaal isolement bij ouderen. De teams zijn laagdrempelig en toegankelijk waardoor zij ook een signaalfunctie hebben. We willen dus een signaleringssysteem op tuigen om met instellingen vroegtijdig problemen van bewoners te signaleren. De gemeente of één van de welzijnspartijen in het netwerk zal de coördinatie op het totale hulpaanbod moeten organiseren voor bewoners, een gezin of gezinslid dat kwetsbaar is en niet in staat blijkt te zijn dit hulpaanbod zelf te organiseren (één gezin – één plan).

Ambities

- We willen dat de gehele groep kwetsbare burgers zo klein mogelijk blijft en dat mensen zoveel mogelijk betrokken worden in de samenleving zodat de kans op eenzaamheid (sociaal isolement) wordt verminderd.
- We willen samenwerken met instellingen die werken met de doelgroep en kennis en activiteiten bundelen om welzijnsactiviteiten toegankelijk te maken voor mensen met een beperking en om dubbelingen in het welzijnsaanbod te voorkomen.

Acties

16. We gaan onderzoeken (nul meting) wat de aard en de omvang is van de doelgroep kwetsbaren en inventariseren wat hun zorgbehoefte is. Hiertoe wordt de OGGZ monitor ingezet, ook om de effectiviteit van het zorgaanbod inzichtelijk te maken.
17. We gaan de overheveling van de functie begeleiding en dagbesteding uit de AWBZ voorbereiden en uitvoeren, middels het regionale projectplan decentralisatie AWBZ.
18. We gaan met professionals en vrijwilligers activiteiten opzetten voor begeleiding en dagbesteding waarbij zoveel mogelijk wordt samengewerkt en ondersteuning wordt aangeboden in wijk of buurt, door de inzet van multidisciplinaire sociale teams.
19. Bij subsidiëring van activiteiten geven we prioriteit aan programma's die gericht zijn op een samenwerking van professionals en vrijwilligers en die bijdragen aan stabilisatie en herstel van mensen.
20. We gaan een signaleringssysteem opzetten in overleg met welzijnsinstellingen het hulpaanbod te coördineren. Te denken valt aan een convenant met woningbouwcorporaties of sluitende ketenaanpak schuldhulpverlening om huisuitzettingen te voorkomen.

4.5. Verandering van Werkwijze

De gemeente Bergen wil de ondersteuningsvraag van de inwoners van Bergen centraal stellen. De inwoners van Bergen maken van verschillende voorzieningen gebruik. Deze voorzieningen worden uit meerdere regelingen gefinancierd en opgezet. Daarin ontbreekt het nog wel eens aan samenhang. Nu staat vaak het aanbod van voorzieningen centraal. Het komt voor dat inwoners door meerdere instellingen tegelijk wordt behandeld (maatschappelijk werk, schuldhulpverlening, verslavingszorg etc.) die dat van elkaar niet weten en/of hun ondersteuning niet op elkaar afstemmen. Om de inwoners centraal te stellen is een andere manier van werken nodig. In het kort: 1 klant, 1 plan en 1 casemanager. Deze andere manier van werken heeft invloed op interne werkprocessen, bedrijfscultuur en op de samenwerking tussen (met) de gesubsidieerde partners. In 2015 willen we deze werkwijze gerealiseerd hebben. Om dit te realiseren sluiten we aan bij de VNG ontwikkelde methodiek 'De Kanteling'. We stappen af van het denken in claims en in voorzieningen. Er wordt uitgegaan van het te bereiken resultaat. Uitgangspunt hierbij is Het

Gesprek (zie hoofdstuk 2). Een tweede uitgangspunt is dat bewoners zelf de regie voeren over hun eigen leven en daarbij eigen verantwoordelijkheid nemen. De mate van die eigen verantwoordelijkheid is voor iedereen verschillend. Mensen die zorg, voorzieningen of andere vormen van ondersteuning nodig hebben kunnen daarop rekenen. Maar we zullen dus als gemeente niet automatisch inspelen op alle zorg- en ondersteuningsvragen van alle inwoners.

Ambitie

- We willen de ondersteuningsbehoefte van inwoners van Bergen centraal stellen.
- We willen kritisch kijken naar wie de zorg nodig heeft.

Actie

21. We gaan een voorstel schrijven om het principe van ‘De Kanteling’ in de gemeente te implementeren.
22. We gaan een nieuwe manier van werken opzetten, omgaan met de klant -meer resultaatgericht – vraaggericht, door het introduceren van het keukentafelgesprek met de klant.
23. We gaan een voorstel ontwikkelen om het Wmo loket door te ontwikkelen en te verbreden en zoeken daarbij naar afstemming met partnerorganisaties die verschillende vormen van cliëntondersteuning aanbieden.
24. De tevredenheid over het afhandelen van aanvragen voor een individuele voorzieningen blijft op hetzelfde niveau als in 2009 (8.0).

4.6. Volksgezondheid

In deze paragraaf zoomen we in op de wettelijke taken die de gemeente heeft op basis van de Wet publieke gezondheid (wpg). De taken zijn gericht op de bevordering van de gezondheid bij de bevolking in het algemeen. Deze taken worden door de GGD uitgevoerd. De wettelijke taken zijn:

- Collectieve preventie:
 - a. inzicht in gezondheidssituaties (epidemiologische onderzoek)
 - b. bewaken gezondheidsaspecten in bestuurlijke beslissingen
 - c. preventie en gezondheidsvoorlichting
 - d. medische milieukunde (signaleren van gevaarlijke situaties)
 - e. technische hygiënezorg (hygiëne peuterspeelzalen /kinderdagopvang)
- Uitvoering infectieziekte bestrijding
- Uitvoering jeugdgezondheidszorg (0-19 jaar).

Deze inzet is wettelijk vastgelegd en voor alle gemeenten hetzelfde. Voor de uitvoering van deze taken wordt ongeveer 85% van het beschikbare budget ingezet. Met het resterende deel kunnen lokale accenten worden aangebracht. Hierbij zijn de speerpunten van de landelijke nota gezondheidsbeleid belangrijk. In die nota zijn vijf aandachtspunten geformuleerd, namelijk:

- overgewicht
- diabetes
- depressie
- roken
- geestelijke gezondheidszorg

Het accent bij deze speerpunten ligt de komende jaren op bewegen. Bewegen is goed voor lichamelijke en geestelijke gezondheid. Daarnaast moeten we de activiteiten zoveel mogelijk richten op vroege signalering, preventie of kortdurende ondersteuning. Deze activiteiten zijn vooral te vinden in de onderkant van de Wmo piramide.

Daarnaast is bij de evaluatie van het Wmo beleid naar voren gekomen dat de levenswijze en de gezondheid van jongeren verbeterd moet worden. Vooral waar het gaat om het gebruik van genotmiddelen (roken, alcoholgebruik en druggebruik), seksueel risicogedrag, psychische gezondheid, voedingsgewoonten en beweging. Er is een aanzienlijke

gezondheidswinst te boeken met preventie en met het bevorderen van gezond gedrag. Daarom gaan we in 2012 hiervoor een voorstel ontwikkelen.

Tot slot willen we in deze paragraaf nog stilstaan bij het domein sport. Zoals hierboven vermeld is bewegen goed voor de lichamelijke en geestelijke gezondheidszorg. Het domein ‘sport’ richt zich met name op gezondheidspreventie bij risicogroepen. Risicogroepen zijn onder meer inactieve jeugd, jongeren en volwassenen met overgewicht, mensen met een beperking of chronisch aandoening, mensen met een psychische kwetsbaarheid en (inactieve) ouderen. Dat betekent dat sport een belangrijke verbinding heeft met diverse beleidsterreinen waaronder het gezondheidsbeleid en jeugdbeleid. Sport levert een belangrijke bijdrage aan een gezonde leefstijl, maar is ook belangrijk als ‘cement van de samenleving’. Het is een belangrijke factor in de ontwikkeling van sociale cohesie, en daarmee een belangrijk onderdeel in het kader van de Wmo. Dit betreft zowel de deelname aan sport zelf, als het grote aantal mensen dat actief is als vrijwilliger in verenigingen.

Hier hoort ook bij het realiseren van een vraaggericht sport en- beweegaanbod. Dit kan grote invloed hebben op de leefbaarheid in wijk en buurt. Buurtsportverenigingen kunnen een grote bijdrage leveren aan een netwerk van maatschappelijke opvang en daarmee bijdragen aan de sterke brede basis voorziening van de Wmo piramide. Daarom willen we het sportbuurtwerk in stand houden. Want uitgangspunt van de rijksoverheid is dat er voor iedere Nederlander, jong of oud, passend sport- en beweegaanbod is in de eigen buurt, dat veilig en toegankelijk is¹⁴.

Zonder directe steun van gemeenten vormen deze sportverenigingen op lokaal en op wijkniveau een zeer waardevol maatschappelijk kader waarbinnen burgers met elkaar in contact komen en aldus op ‘speelse’ wijze participeren in het maatschappelijk verkeer. De kracht van sport is erin gelegen dat zij in het maatschappelijk middenveld opereert zonder directe overheidsbemoediging. Zelfredzaamheid staat hierbij, met grote vanzelfsprekendheid, centraal. Tegelijkertijd groeit binnen de sportverenigingen en hun vrijwilligers de overtuiging dat verenigingen een maatschappelijke functie vervullen en dat zij een verantwoordelijkheid hebben om nieuwe, kwetsbare maatschappelijke groepen te laten participeren binnen de verenigingen. Wij willen dat sportverenigingen zich actief gaan inzetten voor deze doelgroep. Sportverenigingen ondervinden echter grote problemen bij het werven en behouden van voldoende vrijwilligers en bij het opbouwen en in stand houden van een gezonde vrijwilligersorganisatie. Sportverenigingen kloppen daarom veelvuldig bij gemeenten en sportbonden aan voor ondersteuning op het gebied van vrijwilligerswerving en –beleid. De gemeente Bergen kan de sportverenigingen en hun vrijwilligers in het kader van *de kanteling* van de Wmo op voorwaardenscheppende wijze helpen bij het vervullen van hun rol als maatschappelijke organisatie, als ontmoetingsplaats voor burgers die gestimuleerd worden tot zelfredzaamheid. Deze ontmoetingsfunctie kan bijvoorbeeld worden gerealiseerd door de activiteiten meer in buurt en dorpshuizen te laten plaats vinden. Dit heeft invloed op de wijze waarop de gemeente omgaat met het beheer en exploitatie van haar accommodaties. Om die reden willen we het huidige sportbeleid herijken. We willen een hoog sportniveau van basisschooljeugd vasthouden en sporten stimuleren bij middelbare schooljeugd. Verder willen we inzetten op het verbreden van de sport voor ouderen en gehandicapten in wijk en buurt. Omdat het herijken van dit beleid grote invloed heeft op de wijze waarop de gemeente haar beheer en exploitatie van accommodaties inzet, wordt dit afgestemd op het plan ‘beheer en exploitatie van accommodaties’¹⁵.

¹⁴ Beleidsbrief Sport, 2011, blz. 5.

¹⁵ Het plan beheer en exploitatie is onderdeel van de uitwerking van het accommodatiebeleid en wordt in 2013 aan het college aangeboden. Dit is dan ook de reden dat we pas startten met het herijken van sportbeleid in 2013 – 2014.

Ambities

- We willen de volksgezondheid verbeteren.
- We willen de levenswijze en gezondheid bij jongeren verbeteren.
- We willen een hoog sportniveau van basisschooljeugd vasthouden en sport stimuleren bij middelbare schooljeugd.
- We willen inzetten op het verbreden van de sport voor ouderen en gehandicapten.

Acties

25. We blijven de ingezette lijn voor wat betreft volksgezondheid hanteren waarbij het accent de komende jaren ligt op bewegen
26. We gaan in 2012 een voorstel ontwikkelen om de gezondheid van jeugdigen te verbeteren.
27. We gaan een voorstel schrijven om de levenswijze van jongeren te verbeteren. Hieronder wordt tevens meegenomen het ontmoedigen van drugs en alcoholgebruik door jongeren onder de 18 jaar, door breed in te zetten op alcohol en drugspreventie.
28. We gaan regie voeren op het proces om op een aantal punten effectieve afspraken te maken met sportverenigingen om sporten te verbreden en geschikt te maken voor ouderen.
29. We gaan integraal sportbeleid ontwikkelen door het effect van jeugd sportsubsidie in kaart brengen en te inventariseren welke behoefte ouderen en gehandicapten hebben en stemmen het aanbod af op deze behoefte. De uitkomst van dit onderzoek kan zijn dat sportsubsidies op een manier worden ingezet.

4.7. Communicatie met burgers, instellingen en verenigingen

Om draagvlak voor de hierboven voorgestelde plannen te krijgen is het belangrijk regelmatig burgers, instellingen en verenigingen te informeren. Dit kan via diverse middelen, bijvoorbeeld een jaarlijkse Wmo krant, een nieuwsbrief, het uitbreiden van de website van de gemeente Bergen of berichtgeving in de krant of via social media. Bij elk project zijn weer andere inwoners of instellingen en verenigingen betrokken. Bij de uitwerking van de voorgestelde beleidsplannen zal bekeken worden welk communicatiemiddel geschikt is en welke vorm van burgerparticipatie wordt gebruikt. Per speerpunt wordt hiervoor een specifiek communicatieplan ontwikkeld.

Bij elk deelproject is het streven de burgers al in een vroeg stadium te informeren. De partijen die direct te maken krijgen met uitvoering van de beleidsplannen moeten betrokken worden bij de beleidsontwikkeling. Dat zijn de organisaties of verenigingen die namens de gemeente voorzieningen (activiteiten) aanbieden. Zij hebben immers expertise op het gebied van maatschappelijke ondersteuning en zullen een belangrijke rol spelen bij de uitvoering van het Wmo-beleid. De gemeente zal natuurlijk ook (vertegenwoordigers van) zorgvragers bij de beleidsvoorbereiding betrekken. Zij kennen de behoeften, wensen en eisen van de gebruikers van voorzieningen.

Er zal er een behoorlijke stroom aan informatie op gang komen over de nieuwe AWBZ taken die naar de gemeente toekomen. Deze moet in goede banen geleid worden. Dit geldt zowel binnen de gemeente als naar de externe organisaties en burgers in het algemeen. Gemeenten hoeven niet alles zelf te doen. Het ministerie van VWS ontwikkelt een gereedschapskist en een publiekscampagne gericht op burgers. Concreet betekent dit dat het ministerie het grote publiek zal informeren over de Wmo. Ook stelt VWS informatieteksten digitaal beschikbaar die we kunnen gebruiken bij de communicatie. Verder is communicatie met burgers onderdeel van het Regionale projectplan decentralisatie AWBZ, zodat voor dit onderdeel veel opgetrokken wordt met de regionale gemeenten Noord Kennemerland. De bedoeling is dat we één en dezelfde boodschap naar buiten brengen.

5. Financiën

Voor de activiteiten binnen de Wmo is in de begroting een budget geraamd van 7,3 miljoen¹⁶ euro (begroting 2012). Dit is op te delen in twee delen. Een deel (3,1 miljoen) ten behoeve van de individuele voorzieningen op indicatie zoals rolstoelen, hulp bij het huishouden en scootmobielen en een deel (4,2 miljoen) voor de algemene voorzieningen, voor het overgrote deel uitgevoerd door instellingen via subsidies zoals het maatschappelijk werk, het welzijnswerk en activiteiten in buurtcentra of sportverenigingen.

Verder heeft de gemeenteraad in 2008 besloten om een stimuleringsfonds en toegankelijkheidsfonds in te richten om een impuls te geven aan het Wmo beleid. Dit fonds was bedoeld om initiatieven vanuit de wijk te stimuleren die bijdragen aan het realiseren van het Wmo beleid. In de begroting is een budget voor beide fondsen geraamd van € 150.000. De afgelopen vier jaar is gebleken dat burgers maar mondjesmaat putten uit deze fondsen.

Bezuinigingen

Afhankelijk van de besluitvorming van de raad over de structurele gevolgen van de jaarrekening 2011 worden bovenstaande bedragen naar beneden bijgesteld. Indien de raad in juni 2012 akkoord gaat met de structurele gevolgen van de jaarrekening 2011 zijn de volgende middelen beschikbaar voor de uitvoering van het Wmo beleid 2012 -2015:

In de begroting 2012 wordt dan 7,1 miljoen euro geraamd voor de uitvoering van het Wmo beleid. 3 miljoen voor het verstrekken van individuele voorzieningen. 4,1 miljoen voor algemene voorzieningen. Het stimuleringsfonds wordt ook lager namelijk € 120.000.

Financiële consequenties van dit Wmo beleidsplan

Dit Wmo beleidsplan bestaat voornamelijk uit nieuwe acties. De in dit plan opgenomen acties kunnen gefinancierd worden uit de huidige middelen van de begroting Programma 2. Het uitgangspunt is dus dat deze acties binnen de huidige begroting worden uitgevoerd. Dit door enerzijds het verbinden van andere subsidievoorwaarden aan de instellingen die subsidie ontvangen. Maar ook door een aanscherping van de werkwijze met subsidiepartners wat moet leiden tot het behalen van meer effectiviteit en efficiency. Het gaat hier dan om een andere inzet van de betreffende instelling.

Daarnaast willen we het stimuleringsfonds en toegankelijkheidsfonds ombuigen en gebruiken voor de op te starten pilots en stimulering van het vrijwilligers en mantelzorgbeleid (2012). Tevens willen we bij het ontwikkelen van de sociale kaart een beroep doen op het stimuleringsfonds (2012). Deze kaart geeft voor alle betrokken partijen inzicht in het gemeentelijke voorzieningenaanbod, waardoor de informatie, advies en doorverwijfsfunctie effectiever kan worden. Ook wordt bij het opzetten van het signaleringssysteem voor kwetsbare mensen geput uit het stimuleringsfonds (2013). Daarnaast zal de toegankelijkheid van accommodaties (bv gymzalen) aangepakt moeten worden, daar waar activiteiten worden geboden voor sociaal kwetsbare burgers en mensen die overkomen vanuit de AWBZ (2013 – 2014). De middelen voor het stimuleringsfonds en toegankelijkheidsfonds zijn structureel opgenomen binnen de begroting van Programma 2.

Zoals in hoofdstuk 2 en 5 is aangegeven komen er onderdelen van de AWBZ over naar de gemeenten. Om deze overheveling van taken goed uit te kunnen voeren moet eerst onderzocht worden wat de omvang van de doelgroep precies is, welke zorgbehoefte zij hebben, wie de zorgaanbieders zijn, welke zorg persé nodig is en welke zorg we als gemeente willen handhaven. Dit onderzoek is onderdeel van het Regionale projectplan decentralisatie AWBZ. In 2013 gaan we vervolgens met professionals en vrijwilligers activiteiten opzetten voor begeleiding en dagbesteding waarbij zoveel mogelijk wordt

¹⁶ Dit bedrag is exclusief ambtelijke capaciteit

samengewerkt met de verschillende organisaties. Voorlopig is nog niet duidelijk welke kosten hiermee gemoeid zijn en of de activiteiten binnen de huidige begroting kunnen worden opgevangen. Op het moment dat hier meer duidelijkheid over is en er extra middelen nodig zijn zullen we de middelen via de gangbare begrotingscyclus opvragen. We gaan er vanuit dat de middelen die overkomen van het rijk voldoende zijn om invulling te geven aan de nieuwe taken.

Tot slot heeft de gemeenteraad in 2008 een Wmo reserve van € 250.000 ingesteld. Deze reserve fungeert als buffer voor de oplopende uitgaven op de individuele voorzieningen Wmo. De afgelopen vier jaren is het niet nodig geweest te putten uit deze reserve. Echter, de verstrekking van individuele voorzieningen is een open einde regeling. In die zin dat de gemeente niet kan sturen op het aantal mensen dat een voorziening aanvraagt en daar volgens de verordening recht op heeft. Sturing is alleen mogelijk door op een aantal voorzieningen een eigen bijdrage te heffen. Dit is o.a. nader uitgewerkt in het voorstel ‘beheermaatregelen Wmo’. Voorgesteld wordt om de Wmo reserve ad €250.000 op te heffen en vrij te laten vallen ten gunste van de algemene reserve en bijgaande begrotingswijziging goed te keuren.

In het volgende hoofdstuk worden de acties uit dit Wmo beleidskader achtereenvolgens onder elkaar gezet en wordt aangegeven wanneer de acties worden uitgevoerd en hoe ze gefinancierd worden. In de afzonderlijke deelprojecten wordt vervolgens exact aangegeven welke kosten hiermee gemoeid zijn. Omdat hiervoor onderzoek nodig is volgt een separaat advies hierover.

6. Monitoring van resultaten

De gevolgen van deze maatregelen binnen de gemeente Bergen kunnen nog niet goed worden ingeschat. Duidelijk is wel dat we in het kader van de Kanteling een andere weg in slaan. Door uit te gaan van de Wmo piramide zetten we fors in op het versterken van de taken van vrijwilligers en mantelzorgers en op het gebruik van onze algemene voorzieningen. Doel hiervan is dat er in de toekomst een minder zwaar beroep gedaan hoeft te worden op de (dure) individuele voorzieningen.

De komende jaren wordt het steeds belangrijker de effecten van het beleid te meten. Omdat er nog veel onduidelijkheid is, is per activiteit onderzoek nodig. Daarom worden bovenstaande acties meegenomen in de uitwerking van dit beleidskader. En krijgt het meten van maatschappelijk rendement daarin de nodige aandacht.

7. Uitvoeringsprogramma: overzicht van Wmo projecten gemeente Bergen

Ondersteuning Vrijwilligers(organisaties en mantelzorgers)					
<p>Ambitie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ We willen de komende vier jaar het aantal actieve vrijwilligers minimaal op peil houden (50%) ➤ Wij willen ondersteuning bieden aan de individuele vrijwilliger voor wie het vrijwilligerswerk een aanzienlijk deel invulling geeft aan hun maatschappelijke participatie. ➤ We willen dat vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties zich gewaardeerd voelen <p><i>De bovenstaande ambities worden in de deelprojecten concreet gemaakt</i></p>					
Acties	Wanneer	Wie	€	Nieuw beleid / huidige begroting	Toelichting
<p>We gaan de basisfuncties van vrijwilligerswerk in de gemeente vormgeven. Dat doen we door regie te nemen op het proces om de samenwerking met vrijwilligers organisaties, welzijnsorganisaties en (bewoners / sport)verenigingen te verbeteren om vrijwillige hulp op wijk en buurtniveau in te regelen.</p> <p>Om een beeld te krijgen van het vrijwilligersveld doen we onderzoek naar vrijwilligerswerk in onze gemeente.</p> <p>We gaan het ondersteuningsaanbod van vrijwilligerscentrale Alkmaar meer toespitsen op de behoefte van vrijwilligersorganisaties in wijk en buurt.</p> <p>We brengen de behoefte (de hulp / de klus) per dorpskern in beeld en zorgen voor een goede afstemming (match) tussen vraag en aanbod.</p> <p>We gaan een voorstel schrijven om de deskundigheid bij vrijwilligers(organisaties) te waarderen, te bevorderen, te behouden en hen te ondersteunen. We maken daarbij als voorbeeld gebruik van de kaderopleiding sport en zullen onderzoeken of uitbreiding mogelijk is naar andere welzijnsinstellingen en verenigingen.</p> <p>Het aanbod van faciliteiten dat voor vrijwilligers beschikbaar</p>	2012-2013	Wmo – SoZa – Wijkgericht werken	PM	Huidige begroting	<p>De middelen van FCL 6630 op een andere manier inzetten.</p> <p>Wmo budget overige vergoedingen (onderzoek)</p> <p>Huidige middelen VCA anders inzetten</p> <p>Stimulerings/toegankelijkheidsfonds</p> <p>Middelen kaderopleiding Sport</p>

is, moet ook geschikt zijn voor mantelzorgers.					
Ondersteuning Mantelzorgers					
Ambitie:					
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Het aantal mantelzorgers dat niet weet waar zij terecht kunnen voor vragen op het gebied van mantelzorgondersteuning wordt lager (23%) ➤ We willen dat het aantal mantelzorgers dat aangeeft zwaar belast te zijn niet hoger wordt dan een druk van 6.1¹⁷ ➤ We willen de dienstverlening op het gebied van mantelzorgondersteuning beter afstemmen op de behoefte. De mantelzorgondersteuning moet bij voorkeur op buurniveau worden ingezet. ➤ We willen de informatie en adviesfunctie van de gemeente goed op orde hebben 					
<i>De bovenstaande ambities worden in de deelprojecten concreet gemaakt.</i>					
Acties	Wanneer	Wie	€	Nieuw beleid / huidige begroting	Toelichting
<p>We gaan een voorstel schrijven om de 8 basisfuncties van mantelzorg die door het Rijk zijn geformuleerd in 2009 in de gemeente Bergen effectiever invoeren.</p> <p>We gaan ervoor zorgen dat mensen beter bekend zijn met het begrip mantelzorg en weten waar zij ondersteuning kunnen aanvragen.</p> <p>We gaan de deskundigheid bij Wmo consulenten bevorderen.</p>	2012 -2015	Wmo – Partner Organisaties - Wmo Loket	PM	Huidige begroting	<p>Stimuleringsfonds - toegankelijkheidsfonds</p> <p>Huidige subsidie budget – strengere voorwaarden</p> <p>Opleidingsbudget Wmo loket.</p>

¹⁷ De mate van overbelasting wordt berekend op een schaal van 0 tot 9, waarbij geldt hoe hoger de score, hoe hoger de mate van overbelasting. Mantelzorgers met een inwonende zorgvrager ervaren een druk van 6.1. De gemiddelde druk van alle mantelzorgers is 5.1.

Opvangen vergrijzing in de Wijk					
<p>Ambitie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ We willen dat iedere burger met een ondersteuningsvraag voor de Wmo wordt geholpen via de wijkgerichte aanpak. Vraaggericht en een brede intake vormen hierbij de uitgangspunten. ➤ We willen dat burgers met een ondersteuningsvraag de weg weten te vinden naar hulp en voorzieningen. Als zij er niet uitkomen weten zij de weg naar het loket (o.a. Wmo Loket en de wijksteunpunten) te vinden zodat de gemeente hen kan helpen. <p><i>De bovenstaande ambities worden in de deelprojecten concreet gemaakt.</i></p>					
Acties	Wanneer	Wie	€	Nieuw beleid / huidige begroting	Toelichting
<p>We gaan regie voeren op het proces om te komen tot een dienstenaanbod op wijkniveau dat goed aansluit bij de behoefte van bewoners.</p> <p>We gaan verkennen of het mogelijk is om mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, in te zetten voor de ondersteuning van mensen met beperkingen</p> <p>We gaan een sociale kaart (Wmo gids) ontwikkelen en daarmee de bekendheid van voorzieningen vergroten zodat burgers de weg weten te vinden naar hulp en Wmo voorzieningen.</p>	2012-2013	Wmo –SoZa- Wijkgericht Werken - partner Organisaties	PM	Huidige begroting	Stimuleringsfonds toegankelijkheidsfonds

Aandacht voor Jeugd					
<p>Ambitie</p> <p>➤ We willen het Centrum voor Jeugd en Gezin versterken en het bereik vergroten</p> <p><i>De bovenstaande ambities worden in de deelprojecten concreet gemaakt.</i></p>					
Acties	Wanneer	Wie	€	Nieuw beleid / huidige begroting	Toelichting
<p>We gaan een uitvoeringsplan voor het Centrum voor Jeugd en Gezin ontwikkelen waarin concrete prestaties en doelstellingen zijn afgesproken.</p> <p>We gaan in 2012 een startfoto¹⁸ maken van de huidige situatie. Dat wil zeggen dat we de doelgroep en de behoefte van ouders en jeugdigen in beeld brengen en het uitgebreide aanbod van jeugdzorg hierop af stemmen.</p> <p>We gaan de overheveling van de Jeugdzorg voorbereiden.</p>	2012-2015	Jeugd	PM	Huidige begroting	Conform begroting CJG

¹⁸ We leggen hierbij de relatie naar handhaving en openbare veiligheid en de politierapporten die hierover zijn verschenen.

Zorg voor kwetsbare burgers					
<p>Ambitie</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ We willen dat de gehele groep kwetsbare burgers zo klein mogelijk blijft en dat mensen zoveel mogelijk betrokken worden in de samenleving zodat de kans op eenzaamheid (sociaal isolement) wordt verminderd. ➤ We willen samenwerken met instellingen die werken met de doelgroep en kennis en activiteiten bundelen om welzijnsactiviteiten toegankelijk te maken voor mensen met een beperking en dubbelingen in het welzijnsaanbod te voorkomen. <p><i>De bovenstaande ambities worden in de deelprojecten concreet gemaakt.</i></p>					
Acties	Wanneer	Wie	€	Nieuw beleid / huidige begroting	Toelichting
<p>We gaan onderzoeken (nul meting) wat de aard en de omvang is van de doelgroep kwetsbaren en inventariseren tevens wat hun zorgbehoefte is. Hiertoe wordt de OGGZ monitor ingezet, ook om de effectiviteit van het zorgaanbod inzichtelijke te maken.</p> <p>We gaan de overheveling van de functie begeleiding en dagbesteding uit de AWBZ voorbereiden en uitvoeren, middels het regionale projectplan decentralisatie AWBZ.</p> <p>We willen mogelijke vormen van samenwerking inventariseren zodat eventueel dubbelingen uit het aanbod worden gehaald.</p> <p>We gaan met professionals en vrijwilligers activiteiten opzetten voor begeleiding en dagbesteding waarbij zoveel mogelijk wordt samengewerkt of ondersteuning wordt aangeboden in wijk of buurt, door de inzet van multidisciplinaire sociale teams.</p> <p>Bij subsidiëring van activiteiten geven we prioriteit aan programma's die gericht zijn op een samenspel van professionals en vrijwilligers en bijdragen aan stabilisatie en herstel van mensen.</p> <p>We gaan een signaleringssysteem opzetten in overleg met welzijnsinstellingen om signalen en de coördinatie van het</p>	2012- 2015	Wmo – SoZa - partner Organisaties	PM	Huidige begroting	<p>Wmo overige vergoedingen (onderzoek)</p> <p>Rijksmiddelen</p> <p>Nieuwe vormen van subsidierelaties</p> <p>Nieuwe vormen van subsidierelaties</p> <p>Nieuwe vormen van subsidierelaties</p> <p>Ambtelijke capaciteit</p>

hulpaanbod te organiseren. Te denken valt aan een convenant met woningbouwcorporaties of sluitende ketenaanpak schuldhulpverlening om huisuitzettingen te voorkomen.					
--	--	--	--	--	--

Verandering van Werkwijze					
Ambitie					
<ul style="list-style-type: none"> ➤ We willen de ondersteuningsbehoefte van inwoners van Bergen centraal stellen ➤ We willen kritisch kijken naar wie de zorg nodig heeft 					
Acties	Wanneer	Wie	€	Nieuw beleid / huidige begroting	Toelichting
<p>We gaan een voorstel schrijven om het principe van ‘De Kanteling’ in de gemeente te implementeren.</p> <p>We gaan een nieuwe manier van werken opzetten, omgaan met de klant -meer resultaatgericht – vraaggericht, door het introduceren van het keukentafelgesprek met de klant</p> <p>We gaan een voorstel ontwikkelen om het Wmo loket door te ontwikkelen en te verbreden en zoeken daarbij naar afstemming met partnerorganisaties die verschillende vormen van cliëntondersteuning aanbieden.</p> <p>De tevredenheid over het afhandelen van aanvragen voor een individuele voorzieningen blijft op hetzelfde niveau als in 2009 (8.0).</p>	2012-2015	Wmo –Wmo loket – CJG – SoZa	PM	Ambtelijke capaciteit	

Volksgesondheid					
Ambities					
<ul style="list-style-type: none"> ➤ We willen de volksgezondheid verbeteren ➤ We willen de levenswijze en gezondheid bij jongeren verbeteren ➤ We willen een hoog sportniveau van jeugd bij basisscholen vasthouden en sporten stimuleren bij middelbare schooljeugd. ➤ We willen inzetten op het verbreden van de sport voor ouderen en gehandicapten 					
Acties	Wanneer	Wie	€	Nieuw beleid / huidige begroting	Toelichting
<p>We blijven de ingezette lijn voor wat betreft volksgezondheid hanteren waarbij het accent de komende jaren ligt op bewegen.</p> <p>We gaan in 2012 een voorstel ontwikkelen om de gezondheid van jeugdigen te verbeteren.</p> <p>We gaan een voorstel schrijven om de levenswijze onder jongeren te verbeteren. Hieronder wordt tevens meegenomen het ontmoedigen van drugs en alcoholgebruik door jongeren onder de 18 jaar door breed in te zetten op alcohol en drugspreventie.</p> <p>We gaan regie voeren op het proces om op een aantal punten effectieve afspraken te maken met sportverenigingen om sporten te verbreden en geschikt te maken voor ouderen.</p> <p>We gaan integraal sportbeleid ontwikkelen door het effect van jeugd sportsubsidie in kaart te brengen en te inventariseren welke behoefte ouderen en gehandicapten hebben en stemmen het aanbod af op deze behoefte. De uitkomst van dit onderzoek kan zijn dat sportsubsidies op een manier worden ingezet.</p>	2013-2015	Wmo – Sport-Senior vormgever - – Jeugd		Huidige begroting	<p>Andere vormen van subsidieverstrekking en voorwaarden</p> <p>Andere inzet van middelen</p> <p>Andere inzet van middelen</p> <p>Wmo overige vergoedingen (onderzoek)</p>

